MACSKE Magyarországi Családi bölcsődék Közhasznú Egyesülete

NAPKÖZBENI GYERMEKELLÁTÁSI SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

2026

Tartalom

Vezetői összefoglaló 3

1. A napközbeni kisgyermekellátások létrejötte, történeti áttekintés 6

1.1. A rendszerváltozás utáni helyzet 6

1.2. A 2017. évi strukturális reform hatása 6

1.3. A bölcsődei szolgáltatások területi elhelyezkedése és a hozzáférés lehetősége . 8

1.4. A napközbeni gyermekellátó szolgáltatások sokszínűsége 10

2. Bölcsődei szolgáltatások szakmai-módszertani szabályozása 13

2.3. A bölcsődei szolgáltatások minőségbiztosításának lehetőségei 15

2.3.1. Bölcsődei szolgáltatások országos minőségbiztosítási rendszere 16

2.3.2. "Minősített Napközbeni Gyermekellátást nyújtó Szolgáltató" cím 18

2.3.3. Minőségbiztosítási rendszer bevezetésének előnyei 18

2.4. Bölcsődei szolgáltatások szakmai képzésének rendszere 18

2.4.1. Képzésfejlesztési javaslat 20

3. Napközbeni szolgáltatások finanszírozása és fenntarthatósága 21

3.1. Társadalmi vállalkozásként biztosított szolgáltatás – költségvetési intézményi elvárásokkal 22

3.2. A napközbeni gyermekellátás finanszírozásának anomáliái 23

4. Fejlesztési javaslatok összesítve 25

4.1. A napközbeni gyermekellátási szolgáltatások sokszínűségének és értékeinek megőrzése 25

4.2. A meglévő képzési rendszer felülvizsgálata és fejlesztése DE a munkakör betöltésére felkészítő képzés megőrzés 25

4.3. A napközbeni gyermekellátási szolgáltatások ellenőrzési rendszerének felülvizsgálata, független, a szolgáltatások működését ismerő szakértők által 25

4.4. Napközbeni gyermekellátási szolgáltatások országos minőségbiztosítási rendszerének kidolgozása, Minőségbiztosítási rendszer és minőségi díj bevezetése 26

4.5. Finanszírozási anomáliák felszámolása, a rendszer igazságosabbá tétele 26

4.6. Hátránykompenzáció, esélyegyenlőséget növelő finanszírozási gyakorlat kialakítása 26

4.7. A napközbeni gyermekfelügyelet működésének támogatása 26

Vezetői összefoglaló

A napközbeni gyermekellátási szolgáltatásokban - a családi bölcsődékben, a munkahelyi bölcsődékben - a 0-3 éves korosztályt látjuk el, valamint ide tartozik a napközbeni gyermekfelügyelet is, ahol alapesetben 14 éves korig biztosítható a szolgáltatás.

Küldetésünk, hogy a gyermekek egyéni igényeit figyelembe véve megadjuk a fizikai és érzelmi biztonságot, elősegítsük a gyermekek szociális és értelmi fejlődését. Mindeközben partnerként támogassuk a szülőket a gyermeknevelésben és a kisgyerekes családos lét mindennapi kihívásaival kapcsolatos helytállásban.

Az első három életév az emberi fejlődés legintenzívebb időszaka. A fejlődéslélektan, az idegtudomány, a közegészségügy és a közgazdaságtan eredményei[1] egyaránt azt igazolják, hogy ebben az időszakban szerzett tapasztalatok hosszú távon befolyásolják a kognitív, nyelvi, szociális és érzelmi fejlődést. A korai években alapozzuk meg a későbbi tanulási képességeket, az önszabályozást és a mentális egészséget.

A magas minőségű napközbeni kisgyermekellátó rendszer hozzájárul

- **a gyermekek fejlődéséhez és jólétéhez,**
- **a családok egységének és integritásának megőrzéséhez,**
- **a társadalmi esélyegyenlőséghez és**
- **a foglalkoztatás bővítéséhez.**

Az egyes szolgáltatási és intézményi formák eltérő módon járulnak hozzá a fizikai hozzáférés biztosításához, a megfizethetőséghez, a minőséghez, az inkluzivitáshoz, a rugalmassághoz, valamint a fenntarthatósághoz és a rendszer rezilienciájához.

- jelenleg az **intézményi bölcsőde** biztosítja a legkomplexebb szakmai infrastruktúrát,
- **a mini bölcsőde** a kisebb településeken biztosít intézményi ellátást
- a **családi bölcsőde** az egyéni családi, szülői szükségletek irányába nyit, rugalmasan és költséghatékonyan hozható létre és működtethető
- a **munkahelyi bölcsőde** a foglalkoztatást támogatja, a munkaerő beilleszkedését és megtartását segíti,
- a **napközbeni gyermekfelügyelet** pedig speciális élethelyzetekben növeli a rendszer alkalmazkodóképességét a gyermekek 20 hetes korától 14 éves koráig, a sajátos nevelési igényű gyermekek (SNI) esetében 16 éves korig.

E különböző szolgáltatási és intézményes formák nem egymás versenytársai, hanem a kisgyermekellátási ökoszisztéma egymást kiegészítő elemei. Az ellátórendszer eredményessége nem az egyes intézmény- és szolgáltatás típusok önálló teljesítményétől, hanem azok összehangolt működésétől függ. A magas minőségű napközbeni gyermekellátás képes kiegészíteni a családi nevelést, ha érzékeny, stabil gondozói kapcsolatokra épül.

A MACSKE által képviselt magyarországi napközbeni kisgyermekellátási formák a 90-es évekbeli létrehozásuk óta bizonyították és bizonyítják jelenleg is, hogy rendkívül rugalmasak a helyi, szülői igények kielégítésében. A kis létszámú csoportokban történő válaszkész neveléssel és gondozással, a biztonságos kötődés megteremtésével támogatjuk a gyermekek fejlődését.

[1] Heckman, J. J. (2021). The economics of human potential., OECD. (2021). Starting Strong VI., World Health Organization, UNICEF & World Bank. (2020). Nurturing Care Framework.

Jelenleg Magyarország 3155 településéből 1242-ben van bölcsődei ellátás, 1913 településen pedig nincs. Az **Európai Unió kisgyermekellátási Barcelona-kritériumai** célja, hogy az elérhető gyermekgondozás bővítésével növeljék a nők munkaerőpiaci részvételét, és javítsák a munka és a magánélet egyensúlyát. Az eredeti 2002-es cél szerint a 3 év alatti gyerekek legalább **33%-**a, a 2022-ben felülvizsgált célkitűzés szerint 2030-ra elvárás, hogy a 3 év alatti gyerekek legalább **45%-**a vegyen részt kisgyermekkori nevelésben és gondozásban.

Magyarországnak a 3 év alattiak (bölcsődések) ellátottságában komoly lemaradást kell behoznia 2030-ig. Bár a KSH adatai szerint az elmúlt másfél évtizedben a működő bölcsődei férőhelyek száma dinamikusan emelkedett – és meghaladta a **68 000-et** –, a 3 év alatti teljes népességre vetített részvételi arány ma még kb. 23-25%-os.

Ezen bölcsődei férőhelyek 14%-át családi bölcsődei és munkahelyi bölcsődei szolgáltatások biztosítják, kiszolgálva az egyéni szülői igényeket és biztosítva a választás szabadságát. Ezt szeretnénk a jövőben is szolgálni. Új, napközbeni ellátási férőhelyek pedig az ország most még ellátatlan területein, a helyi igényekhez alkalmazkodva, a MACSKE-ben az elmúlt évtizedek során felhalmozott szakmai, szakértői tapasztalatok segítségével könnyen, gyorsan és költséghatékonyan létrehozhatók. (Lásd 1. és 2. sz. melléklet az ellátatlan településekről)

A családok támogatása, a család - bölcsőde átmenet megsegítése, a gyerekek fejlődésének követése, a szolgáltatásaink színvonalának megtartása és fejlesztése, a képzett munkaerő vonzása és megtartása, valamint az esélyteremtés, az eddig el nem látott magyarországi településeken új, főként női munkahelyek és új családi bölcsődei férőhelyek létrehozása érdekében a következő pontokban összegezzük fejlesztési javaslatainkat:

1. **A napközbeni gyermekellátási szolgáltatások sokszínűségének és értékeinek megőrzése**

A napközbeni gyermekellátási szolgáltatások legfőbb értéke, hogy rendkívül rugalmasan, a helyi igényekhez alkalmazkodva, családias környezetben, kis létszámú közösségben személyre szabott ellátást biztosítanak. Fontosnak tartjuk ezen **értékek elismerését és az egységesítő törekvések megszüntetését.** A családias ellátások esetében vissza kell térni a rájuk vonatkozó saját módszertani alapelvekhez, alapprogramhoz, szabályozási gyakorlathoz, standardokhoz, stb. El kell ismerni ezen szolgáltatások egyediségét és értékeit a szolgáltatói identitás megerősítése érdekében.

2. **A meglévő képzési rendszer felülvizsgálata és fejlesztése, DE a munkakör betöltésére felkészítő képzés megőrzése.**

A jelenlegi képzési rendszer felülvizsgálatát és újragondolását a MACSKE is szükségesnek érzi. Ugyanakkor az Európai Unió legtöbb országának gyakorlatához hasonlóan, indokolt, hogy az itt dolgozó szakemberek képesítési követelményei továbbra is a munkakör sajátosságaihoz igazodjanak. A **korszerű felnőttképzés elveit integrálva érdemes kialakítani egy moduláris képzési rendszer**t, ami egyszerre képes kezelni a széles bemeneti feltételeket, az előzetesen megszerzett tudás figyelembevételét és az alapképzettség gyors megszerzését, valamint folyamatos szakmai fejlődésre, önfejlesztésre is ösztönöz.

3. **A napközbeni gyermekellátási szolgáltatások ellenőrzési rendszerének felülvizsgálata, független, a szolgáltatások működését ismerő szakértők által**

Határozott ágazati igény mutatkozik **egy független**, a napközbeni gyermekellátások rendszerét valóban értő és ismerő **szakmai ellenőrző testület létrehozása** iránt. Ezen új testületnek nem bírálatra és szankcionálásra, hanem kooperatív, támogató jellegű ellenőrzésre kell törekednie, amely képes ösztönözni a szolgáltatások önellenőrzésre, valamint folyamatos minőségfejlesztésre való törekvését.

4. **Napközbeni gyermekellátási szolgáltatások országos minőségbiztosítási rendszerének kidolgozása és minőségi díj bevezetése**

A minőségbiztosítás célja a gyermekek fejlődésének támogatása, az ellátás szakmai színvonalának folyamatos fejlesztése, a szolgáltatások önértékelési kultúrájának kialakítása, önfejlesztésre való törekvés meghonosítása. A minőségbiztosítási rendszer bevezetéséhez kapcsolódóan, javasoljuk minőségi díj bevezetését a bölcsődei szolgáltatások körében, amely biztonságos, támogató, mentoráló környezetben segíti az önfejlesztésre való igény kialakítását, valamint az egymástól való tanulás lehetőségét is megteremti.

5. **Finanszírozási anomáliák felszámolása, a rendszer igazságosabbá tétele**

A **jelenlegi finanszírozási rendszer sajátosságaiból származó anomáliák felszámolása:** a bérfeszültség megszüntetése az intézményi és a családi bölcsődei, azonos képzettségű munkavállalók között, az éves leállás finanszírozásának rendezése, a térítési díj plafon eltörlése. Szükséges a **szektorsemleges finanszírozás** rendszerének megteremtése. Ezen kívül a társadalmi vállalkozásként nyújtott szolgáltatások esetében a költségvetési intézményi működés elvárásainak megszüntetése, az „ésszerű nyereség” alkalmazásának elfogadása.

6. **Hátránykompenzáció, esélyegyenlőséget növelő finanszírozási gyakorlat kialakítása**

Javasoljuk egyrészt keresletoldali finanszírozási eszköz (voucher rendszer) bevezetését, amelyben **az állami támogatás közvetlenül az ellátásra jogosult gyermekhez,** illetve a családhoz kapcsolódik (differenciált mértékben), és a család a támogatást az államilag elismert és minőségbiztosítási feltételeknek megfelelő bölcsődei szolgáltató igénybevételére használhatja fel. Másrészt elkerülhetetlen, hogy **a költségvetési támogatás is figyelembe vegye a fenntartó és/vagy család erőforrásait és a hátrányos helyzetű térségekben működő és/vagy rosszabb anyagi helyzetű gyermekek ellátása esetében,** kompenzálja az alacsonyabb összegű térítési díj alkalmazását. Így a bölcsődei szolgáltatások ismét vissza tudnak térni a gyökereikhez, és a társadalmi egyenlőtlenségek felszámolásának hatékony eszközei lehetnek.

7. **A napközbeni gyermekfelügyelet működésének támogatása**

Javasoljuk a 2017. évi reform áldozatává vált napközbeni gyermekfelügyelet állami költségvetéssel történő ismételt támogatását. Ezzel kapcsolatban a MACSKE 2019-ben már készített egy komplex és átfogó szakmai koncepciót. A legfontosabb javaslatunk, hogy a leginkább rászoruló - például fogyatékossággal élő gyermeket nevelő vagy krízishelyzetben lévő - családoknál állami költségvetési finanszírozással működhessenek napközbeni felügyeletet biztosító szolgáltatások. Itt is kiváló eszköz lehetne egy voucher rendszerű finanszírozás, amely megrendelői státuszba hozná a depriválta családokat és amely differenciált módon lenne képes biztosítani a finanszírozást a szükségleteknek megfelelően.

1. A napközbeni kisgyermekellátások létrejötte, történeti áttekintés

1.1. A rendszerváltozás utáni helyzet

A rendszerváltozást követő évtizedekben a kisgyermekek napközbeni ellátásának rendszere jelentősen átalakult. A 90-es években az üzembezárások és a csökkenő születésszám miatt meredeken esett a bölcsődék száma is, míg 1980-ban több mint 1300 bölcsőde működött az országban, 2010-re már csak 668 volt a számuk. A korábban magas presztízsű bölcsődei ellátás társadalmi megítélése is jelentősen megváltozott, a közbeszédben gyakran szükséges rosszként, a „szocialista csökevényként" emlegették ezeket.

Ebben az időszakban jelentősen átalakult a fenntartók köre is, a kötelező állami (tanácsi) feladat helyett a bölcsődék működtetése a települési önkormányzatok önként vállalt feladatává vált a Gyermekvédelmi törvény (Gyvt.) meghozataláig (ekkor is egészen 2017-ig csak a 10 ezer lakos feletti városokban volt kötelező bölcsődét működtetni), illetve a Gyermekvédelmi Törvénynek köszönhetően megjelentek a nem állami (jellemzően egyházi vagy civil szervezeti) fenntartók is. Ezzel párhuzamosan módosult a bölcsődei terület államigazgatási irányítása is, míg 1993. előtt a bölcsőde az egészségügyi tárcához tartozott, a fókusz pedig a higiénián és gondozáson volt, a bölcsőde fokozatosan átkerült a szociális és családügyi területekhez és előtérbe került a koragyermekkori nevelés és a személyiségfejlesztés.

A napközbeni gyermekellátások jogszabályi keretrendszere és finanszírozása is jelentős átalakuláson ment keresztül 1997 - 2026 között, mely változások alapjaiban módosították a szektor működési feltételeit és lehetőségeit. A teljesség igénye nélkül, néhány markáns tényezőt említünk csak. A gyermekvédelmi törvénybe 1997-ben bekerülő családi napközik 20 hetes kortól 14 éves korig láthattak el gyerekeket, vagyis nem csak a drasztikusan lecsökkent bölcsődei férőhelyek kompenzációjára voltak alkalmasak, hanem egészen az általános iskola végéig tudták segíteni a családokat a gyermeknevelléssel kapcsolatos feladataik és a munkahelyi kötelezettségeik összehangolásában. Különösen nagy jelentősége volt ennek az iskolákban vagy iskolák mellett működő családi napköziknél, ahol kiscsoportos formában működött a gyermekek hátránykezelése, iskolai és szocializációs hiányosságaiknak kompenzációja.

1.2. A 2017. évi strukturális reform hatása

A szektor fejlődése szempontjából a legjelentősebb fordulópontot a 2017. január 1-én hatályba lépő szabályozás jelentette. A törvény kötelezővé tette az ellátás biztosítását minden olyan településen, ahol legalább 5 gyermek igényli azt, vagy a 3 év alatti lakosok száma meghaladta a 40 főt. Emellett egy rugalmasabb, a helyi igényekhez jobban igazodó ellátási forma jött létre, az eddig jóval tágabb célcsoportot ellátó családi napközikből családi bölcsődévé átalakított szolgáltatások mellett megjelent a mini bölcsőde, illetve a munkahelyi bölcsőde kategória is.

Ezzel egyidejűleg, rendkívül intenzív intézményfejlesztés kezdődött meg. Csak 2017-ben nagyobb kapacitás jött létre a bölcsődei ellátásban, mint a megelőző 6 évben összesen, bár a növekmény egy része adminisztratív okokra vezethető vissza, családi napközik családi bölcsődévé minősítéséből származott, de vitathatatlan, hogy uniós és hazai forrásból is jelentős mértékű fejlesztés valósult meg. A jelenlegi bölcsődei kapacitások közel 40%-a 2017-2024 között került a rendszerbe. Ezek hatására néhány év alatt 26% százalékról 21% százalékra csökkent azon gyermekek aránya, akik a lakóhelyükön nem férnek hozzá napközbeni gyermekellátáshoz. Továbbá, míg 2010 előtt általános gyakorlat volt az engedélyezett létszám feletti csoportok léte, ami országosan rendkívül magas kihasználtságot

eredményezett, ez mára 90% körüli értékre csökkent, ami továbbra is teljes kapacitáson működést jelent.

A 2017-es bölcsődei reformot követően, a családi napközik kénytelenek voltak családi bölcsődékké válni, és kizárólag a 3 év alatti korosztály ellátásra korlátozni működésüket, így a napközbeni ellátások sokszínűsége jelentősen visszaszorult. Bár a családi napközik családi bölcsődékké alakítása kétségtelenül számos pozitív hatással is járt, ugyanakkor az átállás komoly adminisztratív és anyagi terheket is rótt a szektorra.

A módosítás legfontosabb hatásai az alábbi pontokban foglalhatók össze:

Pozitív hatások (Eredmények és előnyök)

Drasztikus férőhelybővülés: A barcelonai egyezmény céljainak eléréséhez jelentős uniós forrás állt rendelkezésre, ennek felhasználásával épültek és bővültek, korszerűsödtek bölcsődei intézmények, továbbá az új ellátási formák (mini és munkahelyi bölcsődék) létrehozását is számos hazai és uniós pályázat támogatta, így az országos bölcsődei kapacitás 2017 óta több mint 37%-kal növekedett, a kistelepülési és mikrotérségi lefedettség jelentősen javult.

Egységesedő szakmai színvonal: A bölcsődei szolgáltatások módszertani fejlesztését, majd ellenőrzését végző Magyarországi Családi Bölcsődék Közhasznú Egyesülete (a MACSKE) kidolgozta a szolgáltatásnyújtók korszerű szakmai képzését és továbbképzését, kialakította a támogató szemléletű módszertani ellenőrzés rendszerét, valamint kidolgozta és elfogadtatta az ágazati irányítással a bölcsődei szolgáltatások szakmai minőségi standardjait. Mindezeknek köszönhetően, jelentősen javult a bölcsődei szolgáltatások szakmai minősége.

Önkormányzati kötelezettség: A törvény által előírt kötelező feladatellátás (40 fő feletti vagy legalább 5 igénylővel rendelkező településeken) rákényszerítette a helyi önkormányzatokat a fejlesztésekre vagy az ellátási szerződések megkötésére.

Kiszámíthatóbb finanszírozás: A jelentősen megemelkedett központi költségvetési támogatás a nem állami (civil, egyházi, alapítványi) fenntartók számára is stabilabb és tervezhetőbb működési hátteret biztosított.

Negatív hatások (Kihívások és hátrányok)

Hátránykompenzáció drasztikus csökkenése: A jogszabályi környezet változása ellehetetlenítette azokat a szolgáltatókat, akik 3 évnél idősebb gyermekek napközbeni ellátását végezték (akár magántanulói státuszú SNI-s, fogyatékossággal élő gyermekek napközbeni ellátásának biztosítása, akár tanulási nehézségekkel, szocializációs hiányosságokkal küzdő gyermekek kiscsoportos felügyelete és fejlesztése volt korábban a céljuk). Többek között megszűnt a Kézenfogva Alapítvány által kiépített és koordinált, fogyatékos gyermekek napközbeni ellátást biztosító FECSKE szolgáltatás országos hálózata, amely hatalmas segítséget jelentett az érintett gyermekek szülei számára.

Szigorúbb működési feltételek: Az átalakulással járó tárgyi és személyi feltételek szigorítása (pl. kötelező képzések, infrastruktúra-átalakítás) sok korábbi családi napközi fenntartónak komoly anyagi megterhelést jelentett. A 3 éves kortól kötelező óvoda miatt sok szolgáltatónak gondot okozott a családi bölcsőde férőhelyeinek feltöltése hiszen a gyed után a munkába visszatérő szülők a megváltozott közoktatási szabályozás miatt jellemzően már az óvodába

beiratkozást preferálták, akár már a 2,5 éves korú gyerekek esetében is, annak ellenére hogy a gyerekek számára többnyire még jobb lett volna bölcsődébe járni egy vagy két nevelési évig.

Humánerőforrás-krízis: A megnövekedett intézményszámhoz nem állt rendelkezésre elegendő szakképzett kisgyermeknevelő. A családi bölcsődék és a diplomás életpályamodellt kínáló intézmények közötti bérszakadék miatt a szolgáltatási szektorban hatalmas a fluktuáció és a szakemberhiány.

Megnövekedett szülői költségek: A szigorúbb előírások és a magasabb működési költségek miatt a családi bölcsődék kénytelenek voltak emelni a gondozási díjakat, ami a kincstári támogatások ellenére is jelentős anyagi terhet ró a családokra.

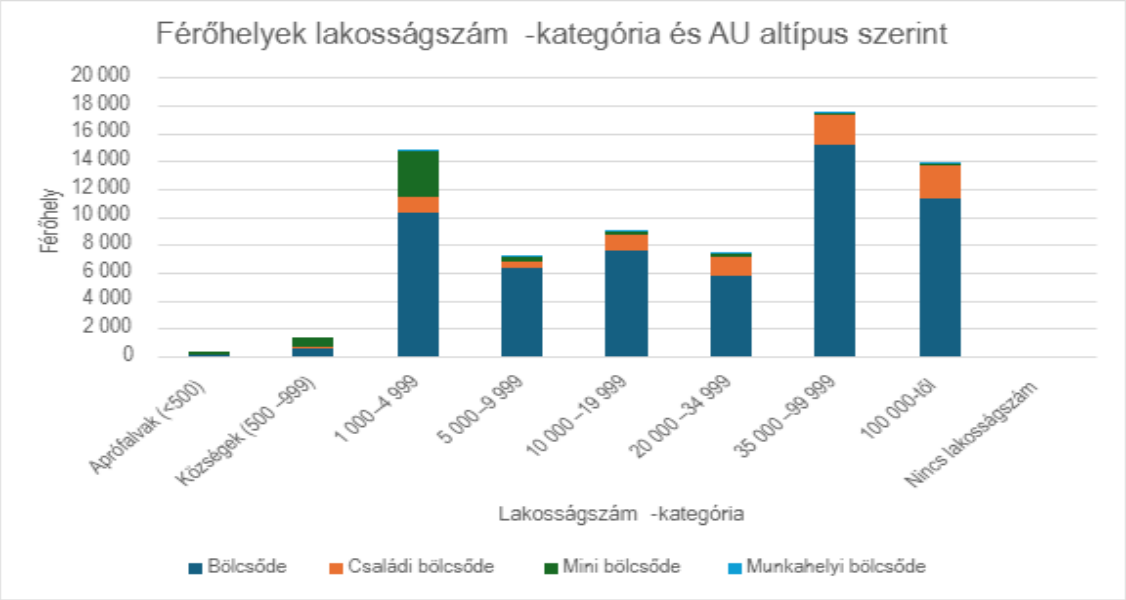
Esélyegyenlőség: Az intézményes bölcsődékben/mini bölcsődékben a nagyobb összegű állami támogatás lehetővé teszi a hátrányos helyzetű családok gyermekeinek ingyenes ellátását, ellentétben a családi bölcsőde finanszírozásával, ahol a költségeknek csak egy részét fedezi a költségvetési támogatás, a fenntartható működéshez szükség van a szülők által fizetett térítési díjra is. Emiatt nem tud működni egy átlagos családi bölcsőde olyan kistelepüléseken, ahol alacsony a foglalkoztatottság, sok a hátrányos helyzetű család, akik ingyenesen vagy jelképes díj ellenében vehetnék igénybe az ellátást, mert a fenntartó az ebből keletkező veszteséget nem tudja plusz külső forrásból fedezni. A szolgáltatás esélyegyenlőséget növelő lehetőségei kihasználatlanok maradtak annak ellenére, hogy a szaktárca felé többször is javaslatokat tettünk a hátrányos helyzetű gyerekek szolgáltatáshoz való hozzáférésének megoldására.

A szektor átalakítása után, főként a 2020-as évektől érezhetővé vált a bölcsődei szektorban egy erős egységesítő törekvés, amely részben a civil szervezetekkel szemben kialakult kormányzati ellenérzésből táplálkozott és a családi bölcsődék sokszínűségének, a helyi közösség igényeihez történő alkalmazkodásának korlátozásában, mutatkozott meg. Ezen törekvés egyik manifesztációja, hogy az ágazat irányítását végző szaktárca napközbeni ellátások módszertani felügyeletét a bölcsődei szolgáltatások szakmai szervezete, a MACSKE helyett, a Magyar Bölcsődék Egyesületének adta át. Tagságunk körében megfogalmazódott az az észrevétel, hogy az ellenőrzést végzők nem feltétlenül törekedtek a szolgáltatások és az intézményes ellátás közötti különbségek megismerésére, azok figyelembevételére.

1.3. A bölcsődei szolgáltatások területi elhelyezkedése és a hozzáférés lehetősége

A bölcsődei szolgáltatások iránti erős társadalmi igényt mi sem mutatja jobban, minthogy a kedvezőtlen folyamatok ellenére is fennáll a szülők részéről a kereslet a kis létszámú, családias, rugalmasan alkalmazkodó és a családokkal partneri viszony kialakítására törekvő bölcsődei ellátások iránt. A 2025. évi KSH adatok alapján 1235 családi bölcsőde 8547 férőhellyel és 26 munkahelyi bölcsőde 302 férőhellyel működik Magyarországon, ezzel a magyarországi bölcsődei férőhelyek 14%-át biztosítják.

1. sz. ábra: Napközbeni gyermekellátások férőhely száma településtípusonként

Forrás: saját szerkesztés KSH adatok alapján

A kihasználtság a betöltött férőhelyek számát tekintve a családi bölcsődékben 95 százalékos, a munkahelyi bölcsődékben 79 százalékos volt a KSH a 2025.05.31-i kimutatása alapján.

A vitathatatlan pozitív változások ellenére, továbbra is megmaradt a területi egyenlőtlenség a hozzáférés terén.

1. sz. táblázat: Családi bölcsőde szolgáltatások jelenléte megyénként -2026.

Megye neve:	Családi bölcsődék száma:	Összes családi bölcsődén belüli aránya:
Budapest	332	26,2%
Pest	273	21,5%
Bács-Kiskun	81	6,4%
Hajdú-Bihar	69	5,4%
Fejér	58	4,6%
Csongrád-Csanád	57	4,5%
Baranya	55	4,3%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	51	4,0%
Borsod-Abaúj-Zemplén	47	3,7%
Győr-Moson-Sopron	46	3,6%
Heves	32	2,5%
Békés	28	2,2%
Veszprém	28	2,2%
Tolna	24	1,9%
Komárom-Esztergom	22	1,7%
Somogy	17	1,3%
Vas	14	1,1%

Zala	14	1,1%
Nógrád	11	0,9%
Jász-Nagykun-Szolnok	10	0,8%
Összesen	**1269**	**100,0%**

Forrás: saját szerkesztés MÁK 2026. évi adatszolgáltatása alapján

Egyértelműen látható, hogy a családi bölcsődék eloszlása területileg jelentősen eltér. Míg Budapesten 332 családi bölcsőde (a csabök 26,2%-a), az agglomerációban (Pest megyében) 273 családi bölcsőde (a csabök 21,5%-a), ez a két terület együtt 605 intézménnyel az ország összes családi bölcsődéjének közel 48%-át adja. Vagyis a családi bölcsődék majdnem fele a fővárosban és annak agglomerációban működik. A többi megyében is megfigyelhetünk jelentős különbségeket, például Bács-Kiskun megyében 81, míg Nógrád megyében 11, Jász-Nagykun-Szolnok megyében mindössze 10 családi bölcsőde működik.

A területi megoszlásban tapasztalható nagymértékű különbségnek számos gazdasági és akár szociokulturális oka is lehet. Erősen hat a szolgáltatás jelenlétére a kisgyermekes családok száma, illetve a női foglalkoztatás helyzete, de hatással van rá az intézményi bölcsődei ellátás elérhetősége, férőhelyszáma is. Míg korábban a családi napközik szélesebb körű szolgáltatási kínálatot és a finanszírozási gyakorlatot tudtak kialakítani, addig **a családi bölcsődék – a jogszabályi keretrendszernek köszönhetően - kizárólag a munkába visszatérő, bölcsődei szolgáltatást megfizetni képes családokat tudják megszólítani.**

Összefoglalva a fentieket, a családi bölcsődék területi eloszlása nem egyenletes, erősen a főváros és a nagyobb városi térségek felé koncentrálódik. Az egyenetlen hozzáférést egyrészt demográfiai és gazdasági folyamatok (például a népesség-, ezen belül a szülőképes korú fiatalok, valamint a női munkavállalás aránya) befolyásolják, de legalább ennyire erős hatással van rá az intézményi ellátórendszer kapacitása is.

1.4. A napközbeni gyermekellátó szolgáltatások sokszínűsége

Jelenlegi szabályozás három különböző ellátást sorol a napközbeni gyermekellátási szolgáltatások közé; a családi bölcsődét, a munkahelyi bölcsődét és a napközbeni gyermekfelügyeletet.

A **családi bölcsődében** legfeljebb öt, 20 hetestől 3 éves korú kisgyermek nevelhető, gondozható, segítő személy alkalmazása esetén a gyermekek száma további 3 fővel növelhető. A családi bölcsődében kétféle szakmai munkakör létesíthető; a szolgáltatást nyújtó személy 100 órás tanfolyam keretében szerezheti meg a munkakör betöltéséhez szükséges tanúsítványt, míg a kisgyermeknevelő képesítési előírásait jogszabály határozza meg. A segítő munkakör esetében nincs képesítési előírás, de ő nem végezhet nevelési, gondozás feladatokat.

A **munkahelyi bölcsőde** olyan bölcsődei szolgáltatást, amelyet a foglalkoztató tart fenn elsősorban a nála dolgozó munkavállaló gyermekei részére. Lehetőség van arra is, hogy a foglalkoztatóval kötött megállapodás alapján bölcsődei szolgáltató biztosítsa az ellátást. A személyi és tárgyi feltételek azonosak a családi bölcsődével, de a munkahelyi bölcsődében több csoport is létrehozható, illetve, ha minden kisgyermek betöltötte a 2 évet, akkor egy csoportban 8 kisgyermek is ellátható.

A **napközbeni gyermekfelügyelet** keretében a szolgáltató életkorhoz igazodó napközbeni ellátást biztosít, többek között a bölcsődébe, óvodába vagy iskolába valamilyen okból nem járó gyermekek számára, vagy az intézményi nyitvatartási időn kívül. A napközbeni gyermekfelügyelet a gyermek 20 hetes korától 14 éves koráig vehető igénybe, sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek esetében 16 éves korig.

A bölcsődei szolgáltatások sokszínűsége (a neurodivergencia kezelése; a különböző alternatív pedagógiai módszerek, mint például a Montessori, Waldorf vagy Pikler szemléletű pedagógia, vagy a művészetterápia alkalmazása) határozottan hozzájárul ahhoz, hogy a standardok elfogadása mellett ez a forma a rugalmasságánál fogva alkalmas legyen a gyermekek egyéni fejlődési igényeinek a kiszolgálására.

A családi bölcsődék és munkahelyi bölcsődék legfontosabb sajátossága, hogy a közös szakmai standardok ellenére, rendkívül sokszínű módon, a helyi igényekhez rugalmasan alkalmazkodva biztosítják a szolgáltatást.

A teljesség igénye nélkül, néhány példát emelünk ki:

- ***Kistelepüléseken működő családi bölcsődék:*** ez az egyetlen olyan bölcsődei ellátási forma, amely költséges infrastrukturális beruházás nélkül létrehozható és lehetővé teszi a kisgyermekes szülők munkavállalását, valamint a gyermekek korai közösségi tapasztalatszerzését. A családias légkör és az alacsonyabb férőhelyszám jól illeszkedik a falvak és kisvárosok szükségleteihez. Girincs, Novajidrány, Géderlak, Bócsa, Klárafalva családi bölcsődei példák a kistelepülésen működő családi bölcsődékre.
- ***Önálló családi bölcsőde:*** vagy a szolgáltatásnyújtó saját háztartásában vagy más ingatlanban, de családias keretekben kerül megszervezésre, bensőséges, személyesebb kapcsolatot alakítanak ki a családokkal, és maximális rugalmassággal reagálnak a szülők igényeire. Ilyen például a Tarnamérán működő Tündérzug Családi Bölcsőde.
- ***Hálózatban működő családi bölcsődék:*** három vagy több családi bölcsődét működtető fenntartók, akik jellemzően nonprofit vagy egyházi szervezetek, önkormányzati fenntartók körében a kistérségi társulások. A hálózati működés előnye, hogy biztosítja a szakmai együttműködést, az egységes minőségbiztosítást és a tapasztalatcserét az egyes szolgáltatások között. Jó példa a hálózatban történő működtetésre a Pécs és Környéke Szociális Alapszolgáltatási és Gyermekjóléti Alapellátási Központ és Családi Bölcsőde Hálózat (PKSZAK) tevékenysége.
- ***Alternatív pedagógiai alapokon működő családi bölcsődék:*** Az alternatív pedagógiai módszerekkel működő családi bölcsődék a szakmai és nevelési hozzáadott értékük miatt is nélkülözhetetlen és hiánypótló kiegészítői az állami kisgyermekellátó hálózatnak. Maximálisan tisztelik és követik a gyermek egyéni fejlődési ritmusát, ezért ideális védőhálót nyújtanak a sérülékeny és sajátos igényű gyermekcsoportok számára is. A túlingerelt környezet helyett a természetes alapanyagokra és a szabad felfedezésre építenek, ami hatékonyan óvja a kisgyermekek idegrendszerét és korai stresszmentes szocializációt biztosítanak. (Lámacuka Montessori Családi Bölcsőde; Mosolygó Alma Családi Bölcsőde; Tündérkert Családi Bölcsőde Hálózat)
- ***Mélyszegénységben élő, roma gyermekeket ellátó családi bölcsődék:*** az ország több pontján - az állami támogatáson kívüli források bevonásával vagy az egyházi kiegészítő

támogatás felhasználásával - működik olyan családi bölcsőde, amely fontos szerepet tölt be a koragyermekkori esélyteremtésben és hátránykompenzációban. A kis létszámú csoport lehetőséget ad az egyéni szükségletek korai felismerésére és kompenzációjára, valamint az esetleg hiányos szülői képességek és ismeretek tapintatos és indirekt fejlesztésére. Nagy értéke a szolgáltatásoknak, hogy gyakran a szolgáltatásnyújtók is roma származásúak, így az azonos nyelv, kulturális gyökerek hozzájárulnak a családokkal való partneri együttműködés kialakításához. Ilyen családi bölcsődét működtet a Református egyház Szendrőládon és Szendrőn 2010 óta. A szinte kizárólag romák lakta településen a cigánytelep közepén található a családi bölcsőde, ahol minden munkatárs is roma származású. A gyermekek napközbeni ellátása során kiemelt jelentősége van a napi négyszeri étkezésnek és a higiénés feltételek biztosításának is.

- ***Sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekeket befogadó családi bölcsődék:*** A családi bölcsődék alkalmasak lehetnek sajátos nevelési igényű, illetve korai fejlesztést igénylő gyermekek fogadására is. A befogadás azonban speciális személyi és tárgyi feltételek teljesítését igényli. Az alacsony gyermeklétszám és a családias környezet elősegítheti az sajátos nevelési igényű gyermekek szükségleteinek figyelembevételét, valamint a társadalmi befogadás és elfogadás kis korban történő kialakítását. Jó példaként a szekszárdi Játékkuckó munkahelyi bölcsődét lehet említeni. A fenntartó működteti az Ízlelő családbarát éttermet, amely hazánk első olyan étterme, ahol a vezetőket leszámítva minden munkatárs megváltozott munkaképességű. Esetükben nemcsak az ellátott kisgyermekek, de a szülők egy része is fogyatékossággal élő, többen közülük állami gondoskodásban nőttek fel, így az ellátás biztosításán túl, szükség van a szülői kompetenciáik fejlesztésre is. Pozitív példája a társadalmi befogadásnak, hogy a kiváló feltételeket biztosító munkahelyi bölcsődébe a fogyatékossággal élő szülők és a középosztálybeli családok gyermekei közösen járnak.
- ***Egyházi fenntartású családi bölcsődék:*** Az egyházi fenntartású családi bölcsődék száma szintén növekedett az elmúlt években. Ezek a szolgáltatások a bölcsődei alapfeladatok ellátása mellett gyakran hangsúlyt fektetnek a keresztény értékek közvetítésére, a közösségépítésre és a családok lelki támogatására. Több egyházi fenntartó országos vagy regionális hálózatot is működtet. Jó példa erre a Magyarországi Evangélikus Egyház családi bölcsődei hálózata, amely több telephely összehangolt szakmai működésével biztosítja az ellátást.
- ***Helyi igényekhez igazodó munkahelyi bölcsődék:*** Az elmúlt években számos nagyszerű munkahelyi bölcsőde jött létre.
    - A Tamási-Hús Kft. által Tamásiban fenntartott munkahelyi bölcsőde a gyermekek napi gondozásán és nevelésén kívül, hatalmas és szerteágazó segítséget biztosít a családok számára. Mivel a munkavállalók jellemzően a környező hátrányos helyzetű térségből járnak dolgozni, biztonsági gyermeküléssel szerelték fel a munkavállalókat szállító buszokat, a gyermekek higiénés szükségletein kívül, a családok részére is biztosítják a mosási lehetőséget, és igény szerint azokra a napokra is kapnak a kisgyermekek egészséges élelmiszert, amikor a szülők nem jönnek dolgozni.
    - **A *Pécsi Tudományegyetem vagy az Óbudai Egyetem munkahelyi bölcsődéjébe*** az egyetemi oktatók, külföldi kutatók, de akár az egyetemi tanulmányaikat folytató hallgatók gyermekeit gondozzák, ahol nagyon

rugalmasan, akár időszakosan, akár a hét bizonyos napjain biztosítják a kisgyermekek ellátást, ahogy erre a szülőknek igénye van.

Összegezve, a bölcsődei szolgáltatások legnagyobb értéke a fentiekben is bemutatott rendkívüli rugalmasság. Az intézményi bölcsődékhez képest a bölcsődei szolgáltatások a születésszám változásaihoz is rugalmasabban tudnak alkalmazkodni, kisebb létszámú közösségben működnek, családias környezetet biztosítanak, és rugalmasan alkalmazkodnak a környezet, a szülők egyedi igényeihez. Akár részidős, félnapos vagy egyedi időbeosztású ellátást biztosítanak, míg mások napi vagy heti elszámolási lehetőséget is kínálnak. Ez a szolgáltatási szemlélet teszi lehetővé, hogy a bölcsődei szolgáltatások az ország különböző térségeiben, eltérő társadalmi helyzetű családok igényeihez igazodva, rugalmas és személyre szabott ellátást nyújtsanak akár a gyermek egyéni fejlődési, fejlesztési igényeinek a kiszolgálására.

2. Bölcsődei szolgáltatások szakmai-módszertani szabályozása

A bölcsődei szolgáltatások szakmai-módszertani szabályozása is jelentős átalakuláson ment keresztül az elmúlt évtizedekben. Ebben a fejezetben a főbb állomásokat és elért eredményeket, valamint a továbbfejlesztés lehetőségeit tekintjük át.

A családi napközik létrehozásakor a terület szabályozása a liberális jóléti modell elvei mentén valósult meg, mely rendszer alapfilozófiája, hogy a szülők, az igénybevevők tudatos fogyasztók, vagyis, ha egy szolgáltatás szakmai színvonala vagy minősége nem megfelelő, akkor a piac (az igénybevevők) büntetni fogja, elpártolnak tőle, így a fenntarthatatlan vagy rossz minőségű szolgáltatások maguktól kiszelektálódnak. Ezért inkább *keretjellegű szabályok kerültek meghatározásra*. A jogalkotó meghatározta az alapvető személyi, tárgyi feltételeket és minőségi elvárásokat, de nem írt elő egységes és kötelező szakmai-pedagógiai programot a mindennapi munkára vonatkozóan. Másrészt nagyfokú *szolgáltatói szabadságot biztosított*, a civil és egyházi szektor szereplői rendkívül szabadon alakíthatták ki a szolgáltatásaik belső szakmai tartalmát, profilját és működési modelljét. Ezért **egy sokszínű, a helyi igényekhez maximálisan alkalmazkodó szolgáltatói paletta jött létre.**

A 2017. évi reform során ez a szabályozói hozzáállás alapvetően megváltozott. Profiltisztításra hivatkozva a családi bölcsődék sokszínűségét szigorú korlátok közé szorították, már csak a 3 év alatti korosztályt láthatták el, mely intézkedéssel az állam pillanatok alatt megnövelte a bölcsődei férőhelyek számát, továbbá elvesztették a módszertani szabadságukat, kötelező lett számukra az Országos Bölcsődei Alapprogram vagy a 15/1998. (IV.30) NM. rendelet 11. melléklete, amely a bölcsődei ellátás kötelező eszközeit és felszereléseit tartalmazza, - meglátásunk szerint - meglehetősen korszerűtlenül és rugalmatlanul.

A mai napig érezhető a korábbi partneri viszonyhoz szokott bölcsődei szolgáltatók körében az ellenállás a 2017-es reform keretében bevezetésre került, egységesítésre és erős kontrollra törekvő szabályozási gyakorlattal szemben. A következőkben foglaljuk össze a konfliktussal terhelt legfontosabb területeket.

2.1. A bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja

A 2017. évi reform keretében, a korábban csak az intézményi bölcsődékre vonatkozó bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja kiterjesztésre került a bölcsődei szolgáltatásokra is. Ezt akkor a módszertani feladatokat ellátó érdekvédelmi szervezet (a

MACSKE) is üdvözölte, mert azzal kapcsolatban széles szakmai konszenzus alakult ki, hogy a pedagógiai alapelvek és értékek, a nevelési feladatai és területei között nincs különbség a két szolgáltatási típus között. Ugyanakkor magától értetődően, jelentős a különbség a gyermekcsoportok szervezése, a családokkal való kapcsolattartás vagy a szolgáltató kapcsolatrendszer területén egy 5-8 kisgyermeket ellátó, családias jellegű szolgáltatás és egy sok csoportos, intézményi szemlélettel működő bölcsőde között.

Talán nem véletlen, hogy az Európai Unióban nagyon kevés ország valósít meg hasonló ágazati irányítási gyakorlatot, a legtöbb ország (például Olaszország, Franciaország, Németország, Ausztria) eltérő módszertani és működési szabályokat fogalmaz és követel meg a intézményként működő, nagy létszámú bölcsődéktől, mint a családias jellegű, kis létszámú, a szülők igényeihez sokkal rugalmasabban alkalmazkodni tudó bölcsődei szolgáltatásoktól.

2.2. Bölcsődei szolgáltatásokra vonatkozó szakmai standard

A bölcsődei szolgáltatások széleskörű együttműködésével és neves szakemberek részvételével a MACSKE kidolgozta 2021-re a napközbeni kisgyermekellátási szolgáltatások működésére vonatkozó standardokat, amelyet 2022-ben a Családbarát Ország Nonprofit Kft adott ki „Gyermekek napközbeni ellátásához illeszkedő standard” címmel. A kiadvány egyik fontos értéke, hogy kidolgozása során a területen dolgozó gyakorló szakembereket folyamatosan bevonták, több országos és regionális szakmai nap keretében vitathatták meg a kisgyermekek napközbeni ellátásának legtekintélyesebb képviselői által kidolgozott útmutatásokat. Másik nagy értéke, a dokumentum felépítése és struktúrája; a kiadványban elkülönülnek az „előíró” vagyis mindenki számára kötelező standardok az ajánlásoktól, amelyek követését üdvözlendőnek tartják a szerzők, de betartásuknál megmarad a szakmai szabadsága a szolgáltatóknak. Ezen kívül, az egyes tevékenység standardoknál meghatározásra kerültek a nem elfogadható eljárások, a minimumkövetelmények és a minőségi minimum feletti követelmények is. Ezzel biztosítva a szolgáltatások önfejlesztésre törekvését, hiszen mindenki számára transzparens, hogy milyen eszközök, módszerek bevezetésével képes a minimum elvárásoknál magasabb szintű gyakorlat kialakítására. A standardok a nevelés-gondozás minden területe vonatkozásában meghatározásra kerültek, így a beszoktatástól, az étkezésen, öltözködésen, tisztálkodáson keresztül, a játék, verselés, mondókázás, éneklésen keresztül, a szülőkkel való együttműködésig vagy a dokumentáció vezetéséig.

A standardok kidolgozása és megjelentetése egy EFOP-VEKOP kiemelt projekt keretében történt meg, melyet a szakmai irányításért felelős minisztérium is elfogadott, és mely munka jelentős identitásképző és identitás erősítő hatással volt a napközbeni gyermekellátásokra. Néhány éven keresztül ennek mindennapi gyakorlatba történő bevezetése és meghonosítása kiváló eredménnyel zajlott.

Amikor a Magyarországi Bölcsődék Egyesületét jelölte ki az ágazatirányítás módszertani szervezetté (2023) az addig külön területként kezelt ellátásokban konfliktusforrássá vált, hogy az új módszertani szervezet nem minden esetben vette figyelembe a napközbeni szolgáltatásokra kidolgozott standardokat, hanem az intézményes ellátásokra kidolgozott standardokat használta. Emiatt ugyanazon szempontrendszer mentén folytatták le az ellenőrzéseket, mint a nagy intézményekben, másrészt ugyanazokat a tárgyi, működési feltételeket várták el a jellemzően társadalmi vállalkozásként működő fenntartóktól, mint a gyakran tízszer nagyobb költségvetésből gazdálkodó, önkormányzati fenntartású

intézményektől. Megfelelő párbeszéd hiányában, megsokasodott az ellenőrzési gyakorlatra panasszal élő egyesületi tagok száma.

2.3. A bölcsődei szolgáltatások minőségbiztosításának lehetőségei

A gyermekek napközbeni ellátásának minősége nem kizárólag szakmai, hanem alapjogi kérdés is. Az Alaptörvény XVI. cikke, az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye, valamint az Európai Unió Tanácsának a magas színvonalú koragyermekkori nevelési és gondozási rendszerekről szóló 2019. évi ajánlása egyaránt megköveteli, hogy a kisgyermekellátások hozzáférhetőek, biztonságosak és magas szakmai színvonalúak legyenek. **A minőségbiztosítás ezért nem adminisztratív cél, hanem a gyermekek mindenek felett álló érdekének érvényesítését szolgáló eszköz.**

Az elmúlt évtizedekben több alkalommal merült fel minőségbiztosítási rendszer kidolgozásának igénye a napközbeni gyermekellátások körében. Az egyik legrégebbi családi napköziket/családi bölcsődéket hálózatként működtető szervezet, a Fehér Kereszt Egyesület kifejezetten a hálózatok egységes szakmai színvonalát biztosító eljárásokat dolgozott ki a 2014. évi Norvég Civil Alap pályázatában. A MACSKE pedig a Szövetség a Kiválóságért Egyesülettel közösen a teljes körű minőségmenedzsment (TQM) rendszerek bölcsődei szolgáltatások körében történő bevezetésének a lehetőségét vizsgálta meg egy NEA pályázat keretében 2020-ban. Sajnos az ágazat irányításáért felelős szaktárca nem volt nyitott ezen rendszerek integrációjára, ragaszkodott a szabályozás útján történő irányításhoz.

Pedig az Európai Unióban az elmúlt években a minőségbiztosítás szemlélete jelentősen megváltozott. **Míg korábban elsősorban a strukturális feltételek (létszám, végzettség, épület) ellenőrzése volt a hangsúlyos, ma már a hangsúly a folyamatminőségen (process quality) van, vagyis azon, hogy milyen minőségűek a gyermek–felnőtt interakciók, mennyire támogatják a gyermek fejlődését, és hogyan működik az intézmény önfejlesztő szervezetként. Ezt hangsúlyozza az EU Quality Framework for Early Childhood Education and Care és az OECD Starting Strong VI programja is[2]. Magunk részéről az ajánlást figyelembe véve, az alábbi javaslatot tesszük a bölcsődei szolgáltatások minőségbiztosítási rendszerére.**

[2] 32019H0605(01) számú dokumentum: A Tanács ajánlása (2019. május 22.) a magas színvonalú koragyermekkori nevelési és gondozási rendszerekről

2.3.1. Bölcsődei szolgáltatások országos minőségbiztosítási rendszere

A rendszer célja

A minőségbiztosítás célja nem a szolgáltatók minősítése vagy szankcionálása, hanem a **gyermekek fejlődésének támogatása, az ellátás szakmai színvonalának folyamatos fejlesztése, a szolgáltatások önértékelési kultúrájának kialakítása, az országos szakmapolitikai döntések megalapozása és a családok bizalmának erősítése.**

Az OECD hangsúlyozza, hogy a minőségbiztosításnak egyszerre kell szolgálnia az elszámoltathatóságot (accountability) és a fejlesztést (improvement).

Alapelvek

Az alábbi hét alapelvre javasoljuk építeni a minőségbiztosítás rendszerét:

1. Gyermekközpontúság: minden értékelés alapja a gyermek jólléte. Nem az intézmény dokumentumait, hanem azt kell vizsgálni, hogyan érzik magukat a gyermekek, mennyire biztonságos a környezet, milyen minőségűek a kapcsolatok.
2. Fejlesztő szemlélet: a minőségbiztosítás elsődleges célja nem a hibakeresés, hanem a visszajelzés, a szakmai támogatás, a folyamatos fejlődésre ösztönzés. Ez a finn, dán és holland rendszerek egyik legfontosabb eleme, ezért a helyszíni ellenőrzések támogató légkörűek és folyamatos fejlesztésre ösztönöznek.
3. Arányosság: más elvárások vonatkozzanak az intézményi bölcsődékre és mini bölcsődékre, valamint a bölcsődei szolgáltatásokra (családi és munkahelyi bölcsődékre). Az EU minőségkeretrendszere is hangsúlyozza, hogy a minőségbiztosításnak igazodnia kell az eltérő szolgáltatási formákhoz, azok működési sajátosságaihoz, pénzügyi erőforrásaihoz.
4. Bizonyítékokon alapuló eljárásrend: az értékelés ne szubjektív benyomásokon, hanem mérhető indikátorokon, standardokon alapuljon. Megengedhetetlen az a jelenlegi gyakorlat, hogy a működési engedély kiadásakor vagy az egyik helyszíni ellenőrzés során megfelelőnek minősített feltételeket egy következő ellenőrzés során alkalmatlannak minősít az ellenőr.
5. Partnerség: a családok, a szakemberek, a fenntartók egyaránt legyenek részesei a minőségfejlesztés folyamatának.
6. Egyszerű adminisztráció: a minőségbiztosítás nem eredményezhet újabb, jelentős adminisztratív terheket. Az OECD külön figyelmeztet arra, hogy a túlzott dokumentáció csökkenti a gyermekekre fordítható időt, ezért az eljárást úgy kell kialakítani, hogy ez minél kevesebb terhet jelentsen a szolgáltatók számára.
7. Digitális adatgyűjtés: a GDPR figyelembevételével minden adat elektronikusan kerüljön rögzítésre, egyrészt a környezeti fenntarthatóság szempontjai miatt, másrészt a valós idejű adatközlés elősegíti a makro szintű elemzést és a hatékony döntéshozatalt.

A minőség dimenziói

Az EU Quality Framework javaslata alapján öt nagy minőségi területet javaslunk meghatározni;

- hozzáférés,
- szakemberek,
- pedagógiai program,
- monitoring és értékelés,
- irányítás és finanszírozás.

A napközbeni kisgyermekellátások előző fejezeteben részletesen bemutatott szakmai standardjaira építve, 9 (10)+2 fő minőségi terület meghatározást javasoljuk:

1. Beszoktatás
2. Gondozás (ezen belül étkezés, öltözködés, tisztálkodás, altatás)
3. Játék
4. Verselés, mesélés, képeskönyv-nézegetés támogatása
5. Éneklés, mondókázás, zenélés és zenehallgatás
6. Vizuális alkotótevékenységek
7. Mozgásos játék
8. *Tanulássegítés a napközbeni gyermekfelügyelet szolgáltatásban*
9. Szülőkkel való kapcsolat
10. Dokumentáció, kötelező feltételek megléte

Az OECD és az uniós ajánlások miatt, a további minőségterület vizsgálatát javasoljuk:

1. Inklúzió (sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű gyermekek, kulturális sokszínűség)
2. Fenntarthatóság (egészséges életmód, környezeti nevelést, fenntartható működés).
3. Digitális nevelés - elsősorban a szülők felvilágosítása
4. Olyan országrészeken, településeken, ahol releváns a többnyelvűség megismertetése és elfogadtatása

A minőségbiztosítás folyamata

1. *Intézményi önértékelés:* évente egyszer, digitális kérdőív által
2. *Szülői elégedettségmérés:* évente egyszer, illetve a szolgáltatási megállapodás megszűnésekor, anonim, digitális kérdőív által
3. *Munkatársi kérdőív*: évente egyszer, anonim, digitális kérdőív által
4. *Külső szakmai látogatás*: háromévente, nem hatósági ellenőrzés, hanem fejlesztő látogatás, amelyet független szerv, két szakértője végez; egy szakmai és egy működtetési szakértő.
5. *Fejlesztési terv:* minden szakmai látogatás végén 3 éves fejlesztési terv készül.
6. *Utókövetés:* évente online konzultáció fejlesztési terv időarányos megvalósításáról.

Javasolt minőségbiztosítási ciklus:

Tevékenység:	**Gyakoriság:**
Intézményi önértékelés	évente
Szülői kérdőív	évente (plusz szolgáltatási megállapodás megszűnésekor
Munkatársi kérdőív	évente
Külső szakmai látogatás	3 évente
Fejlesztési terv	3 évre vonatkozóan
Utánkövetés	évente

Minőségbiztosítási mutatók (KPI)

- gyermekek fejlődésének követése – gyermekfejlődési kérdőív használatával
- szülői elégedettség,
- munkatársi elégedettség,

- fluktuáció,
- továbbképzések aránya,
- szakmai látogatások eredménye,
- gyermekek fejlődési mutatói (aggregált, anonimizált formában),
- panaszok száma és kezelése,
- fejlesztési terv teljesülése.

2.3.2. "Minősített Napközbeni Gyermekellátást nyújtó Szolgáltató" cím

A minőségbiztosítási rendszer bevezetéséhez kapcsolódóan, fontosnak tartjuk az önellenőrzés jelentőségének hangsúlyozását. Ez egyrészt illeszkedne az EU minőségpolitikai szemléletéhez, másrészt figyelembe venné a bölcsődei szolgáltatások sajátosságait.

Az egyesület kidolgozza önértékelésen alapuló saját minőségbiztosítási rendszerét, mely standard kritériumokat tartalmaz. Az erre érdemesültek elnyerhetik az egyesület által kiadott, "Minősített Napközbeni Gyermekellátást nyújtó Szolgáltató" címet.

Ehhez kiváló alapot jelenthet a MACSKE által kialakított, 2020-ban elkészített önellenőrzési kérdéssor, amely minden szolgáltatást segíthet abban, hogy egységes szakmai tartalom és tudásanyag alapján végezze a tevékenységét. Az ehhez kapcsolódó mentorprogram pedig biztonságos, támogató környezetben tudja segíteni az önfejlesztésre való igény kialakítását, valamint egy „jó gyakorlat" gyűjtemény, benchmarking meghonosításával az egymástól való tanulás lehetőségét.

2.3.3. Minőségbiztosítási rendszer bevezetésének előnyei

Javaslat összhangban áll az EU 2019-es ECEC Minőségi Keretrendszerével, amely a hozzáférés, a szakemberek, a pedagógiai program, a monitoring és a kormányzás öt pillérére épül, valamint követi az OECD Starting Strong VI ajánlását, amely szerint **a minőség elsődleges mércéje a gyermekek és a szakemberek közötti interakciók minősége.** Csökkenti a felesleges adminisztratív terheket, ösztönzi a folyamatos szakmai fejlődést, biztosítja az országosan összehasonlítható minőségi adatokat, lehetővé teszi a fenntartók és a szakpolitikai döntéshozók számára a célzott fejlesztéseket.

Nem utolsó sorban, pedig hozzájárul a bölcsődei szolgáltatásnyújtók pozitív szakmai identitásának kialakításához és megerősítéséhez munkájuk elismerésével, és szakítani tud a jelenleg jellemző azon szemlélettel, hogy a bölcsődei szolgáltatások egy nem megfelelően működő, másodrendű bölcsődék.

2.4. Bölcsődei szolgáltatások szakmai képzésének rendszere

A bölcsődei reform keretében, 2017-ben átalakításra került a bölcsődei szolgáltatások szakmai munkakör betöltésére jogosító képzés rendszere. A szakmai képzések részletes tartalmát és követelményeit a hatályos 20/2017. (IX. 18.) EMMI rendelet szabályozza, és lebonyolításukért a módszertani kijelöléssel rendelkező MACSKE felel.
A bölcsődei szolgáltatásnyújtó munkakör betöltésére jogosító tanfolyamra legalább középfokú végzettséggel lehet jelentkezni, ami újonnan bevezetett szabály, a családi napközi felkészítő képzés esetében ez nem volt elvárás, a képzés hossza pedig a korábbi 40 óráról 100 órára nőtt. Ebből az elméleti képzés időtartama 75 óra, a tananyag három fő modul köré csoportosul:

1. Bölcsődei szolgáltatás nyilvántartásba vétele és működtetése modul:
A gyermekjóléti alapellátások rendszere, a családi bölcsőde alapításának, engedélyeztetésének, finanszírozásának és ellenőrzésének jogszabályi háttere, munkajogi alapok és adminisztrációs kötelezettségek.

2. Bölcsődei nevelés-gondozás modul:
A 0–3 éves korú gyermekek anatómiai, élettani és pszichés fejlődési sajátosságai.
A beszoktatás módszertana, a családdal való partnerség, a folyamatos napirend kialakítása, a gondozási ismeretek és a szabad játék, szabad mozgás jelentősége.
Csecsemő- és kisgyermekkori betegségek, a fertőzések megelőzése, a családi bölcsőde tárgyi környezetére vonatkozó közegészségügyi előírások és a korszerű gyermekétkeztetés szabályai.
Elméleti felkészítés a kisgyermekkorban előforduló balesetek ellátására és egyéb vészhelyzetek kezelésére.
Szakmai készségfejlesztés, kommunikáció

3. Szakmai gyakorlat modul:
A gyakorlati képzés időtartama 25 óra, melyet kizárólag minősített bölcsődei szolgáltatásokban, jellemzően családi bölcsődékben lehet eltölteni. A gyakorlat keretében a hallgató kötelezően részt vesz a napi gondozási műveletek megfigyelésében (étkeztetés, pelenkázás, öltöztetés), megfigyeli a szolgáltatásnyújtók munkáját, a gyermekek szabad játékát, a gyermekek közötti konfliktuskezelést, a szülőkkel való kommunikációt, és betekintést nyer a bölcsőde szakmai programjába.

Évente jellemzően 10-12 szolgáltatásnyújtó képzés indul, amelyet nagyságrendileg 180-200 fő végez el. A képzéssel kapcsolatos résztvevői elégedettség kimagasló, a hallgatók általános elégedettsége 4,7-4,8 tized körül alakul. A számokon túl, beszédes az a tény, hogy minden évben több kisgyermeknevelő is jelentkezik a szolgáltatásnyújtó tanfolyamra, akiket nem a jogszabályi előírás, hanem az eltérő szakmai felkészültség szükségességének megtapasztalása motivál.

Számos alkalommal kritika érte a bölcsődei szolgáltatásban dolgozókat az alacsony képzettségi szintjük miatt. Ugyanakkor a MACSKE és a 2017. évi bölcsődei reform időszakában a szaktárca is felmérte a bölcsődei szolgáltatásnyújtók képzettségi szintjét. Minden alkalommal az az eredmény született, hogy a válaszadók nagyjából 57-62 százaléka rendelkezik valamilyen – jellemzően pedagógiai- diplomával, sőt 22-27 százalékuk több diplomás szakember. Nagyon gyakran, a bölcsődei szolgáltatások indítása mellett olyan szakemberek döntenek, akik a saját gyermekeik születése után nem szeretnének visszatérni a korábbi munkahelyeikre, hanem szakmai tudásukat és a gyermeknevelés során szerzett személyes élményeiket hasznosítva, saját bölcsődei szolgáltatás mellett döntenek. Esetükben a specifikus bölcsődei tanfolyam nem helyettesíti, hanem funkcionális ráképzésként kiegészíti a meglévő felsőfokú kvalifikációt.

Az elmúlt években több alkalommal fogalmazódott meg igény a jelenlegi képzési rendszer felülvizsgálata iránt, amelynek az újragondolását és szabályozását a MACSKE is szükségesnek érzi. Ennek érdekében felállt egy képzésfejlesztési munkacsoport, amely folyamatosan konzultál az ország legkiválóbb szakmai és felnőttképzési szakembereivel (például dr. Mátay Katalinnal, Kerekes Valériával, dr. Szombathelyiné Nyitrai Ágnessel és Murányi Beátával). A munkacsoport meglátásait és javaslatait a következő fejezetben foglaljuk össze.

2.4.1. Képzésfejlesztési javaslat

A napközbeni gyermekellátási szolgáltatások több mint három évtizedes jelenléte miatt, vitathatatlan, hogy valós társadalmi igény van ezen kislétszámú, családias ellátások iránt. Ez az igény származhat fenntarthatósági indokból (egy kisebb településen családi bölcsőde üzemeltetése a legkifizetődőbb), vagy a családok, kisgyermek szükségleteiből, igényeiből is (nagyobb bizalmuk van egy családias, kislétszámú közösség iránt, ahol a szülők partnerként tudnak megjelenni), de tény, hogy a szülők egy része inkább a bölcsődei szolgáltatásokat részesíti előnyben az intézményi formákkal szemben. Vagyis a bölcsődei szolgáltatások a gyermekek napközbeni ellátásának önálló, a napközbeni gyermekellátási rendszer részét képező szolgáltatási formái, amelyek működésükben, szervezeti felépítésükben, gyermeklétszámában és szakmai feladataikban lényegesen eltérnek a hagyományos intézményi bölcsődétől.

E különbségekre tekintettel indokolt, hogy az itt dolgozó szakemberek képesítési követelményei továbbra is a munkakör sajátosságaihoz igazodjanak. Ezért az európai unió legtöbb országának gyakorlatához hasonlóan, **javasoljuk, hogy továbbra is különüljön el a családias, kislétszámú napközbeni szolgáltatások szakmai munkakörének betöltésére jogosító képzés a hagyományos, intézményi logikával működő bölcsődékben elvárt, közép vagy felsőfokú kisgyermeknevelő képzéstől, hiszen csak így lehet garantálni a bölcsődei szolgáltatások sokszínűségének, valamint a családias működési mód értékeinek megőrzését.** A jelenlegi képzési rendszerrel kapcsolatban megfogalmazott kritikát pedig a képzési rendszer felülvizsgálatával és fejlesztésével lehet orvosolni.

A korszerű felnőttképzés elveit integráló képzési rendszer kialakítása

A célhoz kötött képesítési követelmények elve: a képesítési előírásoknak minden esetben az adott munkakör tényleges feladataiból kell kiindulniuk. A bölcsődei szolgáltatások szakmai képzésének az itt dolgozó szakember feladataira kell reagálniuk, például

- az egyéni szükségletekhez igazodó gondozás;
- a családokkal való közvetlen partnerség;
- a rugalmas napirend kialakítása;
- a szolgáltatás működtetésével kapcsolatos szervezési feladatok.

Modulrendszerű képzési terv: a terület részéről évek óta elvárásként fogalmazódik meg, hogy a szakmai képzés reagáljon a bölcsődei szolgáltatásokban megjelenő különböző funkciókra, például működtető, hálózati koordinátor, szolgáltatásnyújtó, illetve amennyiben valaki munkaköre változik (például egy addig szolgáltatásnyújtóként dolgozó szakembere hálózati koordinátorrá válik vagy akár maga is szeretne bölcsődei szolgáltatást indítani), lehetősége legyen ráképzéssel ezen funkció betöltéséhez szükséges modulok elvégzésre.

Reskilling és Upskilling: A bemeneti kompetenciák és előzetesen megszerzett tudás felmérést követően, modulokból építkező egyéni képzési program, ami erőteljesen fókuszál a meglévő készségek továbbfejlesztésére (upskilling), emellett biztosítja az új szakma kompetenciák elsajátítását (reskilling). Így sokkal inkább beszámíthatóvá válik a már megszerzett tudás és kompetencia, és elkerülhető az a társadalmi szinten pazarló és nehezen megmagyarázható helyzet, hogy a főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkezőknek, részt kell venniük a diplomájuk tárgyában tartott tanegységek hallgatásában (például fejlesztő- vagy gyógypedagógusok kötelezően részt kell vegyenek a néhány órás gyógypedagógiai blokkon).

Hibrid és blended tanulás biztosítása: Az eddigi gyakorlathoz hasonlóan az önálló tanulásra építő, online elméleti oktatás és a személyes jelenlétet igénylő gyakorlat hatékony kombinációja.

Időbeli kötetlenség: E-learning platformokon keresztül a tanuló maga határozza meg a haladási tempót és az időbeosztást.

Belső motiváció: A résztvevők célirányosan, saját döntésből vagy közvetlen gazdasági kényszer hatására tanulnak, így elvárják a gyakorlatias megközelítést.

A jelenlegi képzési rendszer kritikája kapcsán a bölcsődei szolgáltatások nem megfelelő szakmai színvonala miatt megfogalmazott kritikákat lehet hallani. Ezek egy része az intézményi működéshez szokott, azt ismerő szakemberektől fogalmazódik meg, és a gyökere az eltérő működési módú szolgáltatások terén hiányzó ismeretekből származik. Más részük részben vagy teljesen jogos, de a szolgáltatás minőségével kapcsolatos kritikákat nem csupán, sőt elsősorban nem képzési eszközökkel lehet orvosolni, hanem sokkal inkább a minőségbiztosítás eszköztárával.

3. Napközbeni szolgáltatások finanszírozása és fenntarthatósága

Sokat elárul a napközbeni ellátások magyarországi helyzetéről, hogy soha nem készült átfogó vizsgálat ezek társadalmi hatásáról vagy a társadalmi megtérülésről (ún. SROI vizsgálat). Ugyanakkor több ilyen vizsgálat[3] [4] áll rendelkezésünkre európai uniós és tagállami szinten, ezek legfontosabb megállapításait foglaljuk össze röviden.

Az Európai Bizottság – ECEC társadalmi hatásvizsgálata az alábbi megállapításokat teszi a jó minőségű koragyermekkori ellátások hatásairól:

- javítja az iskolai eredményeket,
- növeli a későbbi foglalkoztatást,
- csökkenti a társadalmi egyenlőtlenségeket,
- különösen erős hatású hátrányos helyzetű gyerekeknél.

Az OECD egyik friss kutatása[5] kifejezetten társadalmi beruházásként kezeli az ECEC-rendszereket, és azt mutatja be, hogy:

- a korai beavatkozások költséghatékonyabbak, mint a későbbi felzárkóztató programok,
- csökkentik a későbbi szociális és oktatási kiadásokat,
- növelik az adóbevételeket a jobb munkaerő piaci integráció miatt.

Az Egyesült Királyságban a „childminders” szolgáltatók körében végzett SROI vizsgálat öt-hétszeres megtérülést, az Ausztriában a „Tagesmutter” hálózatok keretében lefolytatott vizsgálatok hasonló mértékű megtérülést mutattak ki.

Magyarországon egyedül a Budapest Intézet végzett költség-haszon elemzéseket[6] a családi napközi és a családi napközi hálózatok vonatkozásában. Ezek az elemzések hasonló eredményre jutottak, mint az idézett európai szintű kutatások; megállapították, hogy

[3] Building a better understanding of the impact of Early Childhood Education and Care
[4] Building a better understanding of the impact of ECEC on medium- and long-term outcomes in Europe
[5] Reducing Inequalities by Investing in Early Childhood Education and Care
[6] Scharle Ágota: Családi napközi hálózat működtetésének költség-haszon elemzése

középtávon javul a családi napközibe járó gyerekek érzelmi és különösen az értelmi fejlődése, ami pedig későbbi iskolai teljesítményüket is növeli, valamint ezek a szolgáltatások hozzájárulnak az esélyegyenlőség erősítéséhez is. Továbbá, kiemeli a tanulmány, hogy a családi napközik kisebb gyermeklétszám esetén is hatékonyan működtethetők, és ezért kis lélekszámú településeken is fenntartható napközbeni ellátásként lehetnek jelen. A falvakban élő hátrányos helyzetű családok gyermekei sokkal nagyobb eséllyel jutnak napközbeni ellátáshoz, ha az a saját településükön működik. A hazai vizsgálatok számos finanszírozási anomáliát is azonosítanak, többek között megemlítik a szektorsemleges finanszírozás nemzetközileg elfogadott alapértékének sérülését.

A napközbeni szolgáltatások finanszírozásának tárgyaláskor fontos kitérni a létrehozás és működtetés terén megmutatkozó költséghatékonyságra. Az alacsonyabb beruházási költségek egyik oka, hogy gyakran egy meglévő ingatlan átalakításával jönnek létre, és a kisebb létszámú csoportok tárgyi eszközigénye is alacsonyabb. Ez jelentősen csökkenti az induló költségeket, és lerövidíti a beruházás, létrehozás időszakát. A kisebb méretből fakadóan alacsonyabbak az üzemeltetési költségek is. Kevesebb helyiség fenntartására van szükség, mérsékeltebb a rezsiköltség, valamint az eszköz- és karbantartási igény is kisebb lehet. A szolgáltatás a helyi igényekhez igazodva működtethető, így elkerülhető a kihasználatlan kapacitások fenntartása. Számos kistelepülésen vagy városrészben nincs elegendő gyermek ahhoz, hogy egy hagyományos bölcsőde gazdaságosan működjön, a napközbeni szolgáltatások ugyanakkor már néhány férőhellyel is fenntarthatóak lehetnek, ezért olyan helyeken is biztosítható a gyermekellátás, ahol más intézményi forma nem lenne fenntartható. Ez különösen fontos a vidéki térségekben, ahol a szolgáltatások elérhetősége gyakran korlátozott.

Társadalmi és gazdasági megtérülés területén a költséghatékonyság nem csupán a fenntartó oldalán jelenik meg. A napközbeni - jelen helyzetben a - bölcsődei szolgáltatások hozzájárulnak ahhoz, hogy a kisgyermekes szülők – különösen az édesanyák – hamarabb visszatérhessenek a munka világába. Ez növeli a foglalkoztatottságot, csökkenti a munkaerőhiányt, és adó- valamint járulékbevételeket generál, amelyek hosszabb távon a társadalom számára is megtérülő befektetéssé teszik az ellátási forma támogatását.

Összességében a családi bölcsőde költséghatékonysága abban rejlik, hogy kisebb beruházással, alacsonyabb fenntartási költségekkel és nagyobb rugalmassággal képes biztosítani a napközbeni gyermekellátást, miközben gyorsan alkalmazkodik a helyi szükségletekhez és támogatja a szülők munkavállalását.

3.1. Társadalmi vállalkozásként biztosított szolgáltatás – költségvetési intézményi elvárásokkal

A legtöbb európai országban a családias napközbeni gyermekellátásokat egyéni vállalkozó (önfoglalkoztató) személyek, illetve nonprofit, civil és egyházi szervezetek társadalmi vállalkozásként működtetik, vagyis olyan speciális vállalkozásként, amelyek egy társadalmi probléma megoldásra, innovatív módon, üzleti jellegű megoldást kínálnak. Ezek a megoldások épp olyan sokszínűek lehetnek, mint maguk a napközbeni ellátások. Például lehetőség van arra, hogy egy munkáltató lépjen be finanszírozóként, vagy akár szolgáltatással nem rendelkező önkormányzat „vásároljon” férőhelyet a településen lakó kisgyermekes családok számára, ha ez nem érhető el nála, de társadalmi szolidaritás jegyében, a tehetősebb családok is fizethetnek magasabb díjat azért, hogy megfinanszírozzák a kevésbé tehetős gyermekek ellátásának költségeit, és a jó példákat hosszan sorolhatnánk.

3.2. A napközbeni gyermekellátás finanszírozásának anomáliái

1. *A szektorsemleges finanszírozás hiánya*

A gyermek szükségleteit nem befolyásolja, hogy az ellátást önkormányzati, egyházi, civil, vállalati vagy más fenntartó biztosítja. Ugyanígy a gyermek fejlődési szükséglete sem változik attól, hogy intézményi, családi vagy munkahelyi bölcsődébe jár.

Ugyanígy megnehezíti a napközbeni gyermekfelügyeletek működését és új szolgáltatások létrehozását az a tény, hogy számukra nincs állami támogatás, holott ez a szolgáltatási forma sokat tehetne az esélyek kiegyenlítéséért.

Továbbá indokolt lenne annak vizsgálata, hogy a közfeladat ellátásához kapcsolódó állami támogatások mennyiben tükrözik a tényleges szakmai feladatokat és mennyiben eredményeznek indokolatlan különbségeket az egyes szolgáltatók között.

A méltányos finanszírozás alapelve szerint azonos közfeladat ellátásáért azonos alapfinanszírozás jár, míg az eltéréseket kizárólag objektív többletfeladatok és többletköltségek indokolhatják.

Bölcsődei szolgáltatások esetében az állam gyermekenként és évente fix működési támogatást (normatívát) biztosít a fenntartóknak, ugyanakkor a fenntartó szervezeti formája alapján ennek összege jelentősen eltérhet.

- Családi bölcsőde: Az önálló feladatellátás esetén a központi költségvetés által biztosított alapnormatíva 1.836.500 Ft/fő/év. Ha a szolgáltatást kistelepülési önkormányzati társulásban működtetik, ez az összeg magasabb, 2.387.300 Ft/fő/év is lehet.
- Egy egyházi fenntartású családi bölcsőde gyermekenként közvetlenül legalább bruttó 1.992.000 Ft/év biztos állami bázisforrásból gazdálkodhat (alapnormatíva + kiegészítő bérfejlesztés), amelyhez az évközi elszámolások során hozzáadódik az egyházi kiegészítő működési támogatás is.

2. *Finanszírozási igazságtalanságok, anomáliák*

Bérfeszültség

A bölcsődei ellátórendszeren belül súlyos bér- és státuszbeli fragmentáció figyelhető meg, amely éles törésvonalat képez a hagyományos, intézményi és a bölcsődei szolgáltatások között.

Kompenzációs egyenlőtlenségek: Míg a pedagógus életpályamodell hatálya alá tartozó, felsőfokú végzettségű kisgyermeknevelők alapbére a közelmúlt intézkedéseinek köszönhetően eléri vagy meghaladja a bruttó 700 000 Ft-os szintet, addig a családi bölcsődékben foglalkoztatottak díjazása bázisszerűen a garantált bérminimumra és a szociális ágazati pótlékokra korlátozódik. Ez a diszkrepancia hosszú távon veszélyezteti a nem állami szektor munkaerő-megtartó képességét.

A Bölcsődei Dolgozók Demokratikus Szakszervezete (BDDSZ) és a hatályos kormányrendeletek alapján a két bérrendszer összehasonlítása az alábbiak szerint részletezhető:

2. sz. táblázat: Összehasonlító táblázat a pedagógus életpályamodell és az ágazati bértábla különbségeiről [7] [8] [9]:

Bérösszetevők és jellemzők	Pedagógus életpályamodell (Intézményi bölcsőde)	Ágazati bértábla + Pótlékok (Családi bölcsőde)
Alkalmazási feltétel	Felsőfokú szakirányú diploma (BA)	Középfokú tanfolyam / Szakirányú végzettség
Garantált induló bér	Sávos pedagógus minimum	Garantált bérminimum (bruttó 373 200 Ft)
Jellemző bruttó bér	Bruttó ~700 000 Ft vagy felette	Bruttó ~450 000 – 550 000 Ft (pótlékokkal)
Béremelési dinamika	Pedagógus béremelési programok	15%-os kiegészítő ágazati bérpótlék
Előmeneteli rendszer	Szigorú, portfólióalapú minősítés	Életkor és fizetési fokozatok (Kjt. szerint)

Forrás: saját szerkesztés

Éves leállás finanszírozása

A fentiekhez képest marginális probléma, de az átgondolatlan jogi szabályozást jól mutatja a bölcsődei szolgáltatások leállásának finanszírozása. Az intézményi bölcsődék a nyári időszakban 3-4 hétre bezárnak, ez a lehetőség elérhető a bölcsődei szolgáltatások számára is. Ha a nyári bezárást úgy ütemezi a szolgáltató, hogy az törthónapos szolgáltatásnyújtást eredményezzen (vagyis a hónap legalább felében nyitva tart), akkor az állami normatív támogatást is igénybe veheti a teljes időszakra. Ugyanakkor, ha a bölcsődei szolgáltató (jellemzően a munkahelyi bölcsődék, de akár a családi bölcsődék is) nem a nyári időszakban zárnak be, hanem a fenntartó jellegéből adódóan az éves leállás az év végére, például a karácsony és szilveszter közötti időszakra esik, akkor erre az időszakra egyáltalán nem vehet igénybe állami normatív támogatást.

3. *Térítési díj plafon, Altmark kritériumok megsértése*

Magyarországon egy furcsa, túlszabályozó eljárás alakult ki, a nem állami fenntartók esetében is a költségvetési intézményeknél elvárt működésre kötelezik a fenntartókat. Például az állami normatívában részesülő családi bölcsődék esetében korlátozza a térítési díj felső összegét a jogalkotó (ún. térítési díj plafon meghatározásával), valamint az állami, önkormányzati fenntartású bölcsődékhez hasonlóan előírja, hogy a szülői térítési díj összege nem lehet magasabb, mint az önköltségszámítás keretében kalkulált költségek állami normatívával csökkentett összege. Vagyis az állami normatíváért „cserébe", megakadályozza a tartalékképzést, a szolgáltatásfejlesztés finanszírozását. Ezzel szemben a nemzetközi gyakorlat nem a bevételek összegét maximalizálja (ennek rendezését rábízza a piacra), hanem a nyereség felhasználásnak módját korlátozza (kizárólag a közhasznú célok megvalósítására lehet ezt fordítani). Ezzel hatékony gazdálkodásra és folyamatos fejlesztésre ösztönzve a szociális szolgáltatásokat biztosító, állami feladatot átvállaló társadalmi vállalkozásokat.

[7] https://officina.hu/belfoeld/239-pedagogus-bertabla
[8] https://tamogatoweb.hu/letoltes2025/berek_berpotlekok_2025.01.10.pdf
[9] https://tamogatoweb.hu/letoltes2026/berek_berpotlekok_2026-01-12.pdf

A magyarországi gyakorlat meglátásaink szerint szembe megy az ún. Altmark-kritériumokkal[10], 2003-ban az Európai Unió Bírósága egyrészt kimondta, hogy nem minden közszolgáltatásért fizetett állami kompenzáció minősül állami támogatásnak. Amennyiben meghatározott feltételek teljesülnek, a kompenzáció csupán a közszolgáltatási kötelezettség ellentételezése, és nem jelent gazdasági előnyt a vállalkozás számára. Másrészt az ítélet azt is kimondta, hogy a közszolgáltatónak joga van az ésszerű nyereséghez (reasonable profit), tehát a túlkompenzáció tilalma nem jelenti a nyereség teljes kizárását.

4. *Forrás-paritás hiánya a finanszírozásból*

A bölcsődei szolgáltatások jelenlegi finanszírozási rendszere nincs tekintettel a családok és/ vagy fenntartó anyagi erőforrásaira, hiányzik belőle az forrás-paritás szemlélete. Maga a finanszírozási rendszer kényszeríti rá a fenntartókat a jelentős összegű térítési díj alkalmazására (egyébként fenntarthatatlan a szolgáltatás), ezért a 2017. évi reformot követően a szolgáltatók elsősorban a jó anyagi helyzetű családokat tudták megszólítani. A hátrányos helyzetű térségekben működő és/vagy rosszabb anyagi helyzetű családokat ellátó szolgáltatók csak úgy képesek fennmaradni, hogy a fenntartó évente legalább 4-5 millió forint saját forrást biztosít a kötelező állami feladat ellátáshoz.

4. Fejlesztési javaslatok összesítve

4.1. A napközbeni gyermekellátási szolgáltatások sokszínűségének és értékeinek megőrzése

A napközbeni gyermekellátási szolgáltatások legfőbb értéke, hogy rendkívüli rugalmasan, a helyi igényekhez alkalmazkodva, családias környezetben, kis létszámú közösségben személyre szabott ellátást biztosítanak. Fontosnak tarjuk ezen **értékek elismerését és az egységesítő törekvés megszüntetését.** A családias ellátások esetében vissza kell térni a rájuk vonatkozó saját módszertani alapelvekhez, alapprogramhoz, szabályozási gyakorlathoz, standardokhoz, stb. El kell ismerni ezen szolgáltatások egyediségét és értékeit a szolgáltatói identitás megerősítése érdekében.

4.2. A meglévő képzési rendszer felülvizsgálata és fejlesztése DE a munkakör betöltésére felkészítő képzés megőrzés

A jelenlegi képzési rendszer felülvizsgálatát és újragondolását a MACSKE is szükségesnek érzi. Ugyanakkor az európai unió legtöbb országának gyakorlatához hasonlóan, indokolt, hogy az itt dolgozó szakemberek képesítési követelményei továbbra is a munkakör sajátosságaihoz igazodjanak. A **korszerű felnőttképzés elveit integrálva kell kialakítani egy moduláris képzési rendszer**t, ami egyszerre képes kezelni a széles bemeneti feltételeket, az előzetesen megszerzett tudás figyelembevételét és az alapképzettség gyors megszerzését, valamint folyamatos szakmai fejlődésre, önfejlesztésre is ösztönöz.

4.3. A napközbeni gyermekellátási szolgáltatások ellenőrzési rendszerének felülvizsgálata, független, a szolgáltatások működését ismerő szakértők által

Határozott ágazati igény mutatkozik **egy független**, a napközbeni gyermekellátások rendszerét valóban értő és ismerő **szakmai ellenőrző testület létrehozása** iránt. Ezen új testületnek nem bírálatra és szankcionálásra, hanem kooperatív, támogató jellegű ellenőrzésre kell törekednie,

[10] Az Európai Unió Bíróságának ítélete – C-280/00 Altmark Trans GmbH (ECLI:EU:C:2003:415)

amely képes ösztönözni a szolgáltatások önellenőrzésre, valamint folyamatos minőségfejlesztésre való törekvését.

4.4. Napközbeni gyermekellátási szolgáltatások országos minőségbiztosítási rendszerének kidolgozása, Minőségbiztosítási rendszer és minőségi díj bevezetése

A minőségbiztosítás célja a gyermekek fejlődésének támogatása, az ellátás szakmai színvonalának folyamatos fejlesztése, a szolgáltatások önértékelési kultúrájának kialakítása, önfejlesztésre törekvés meghonosítása. A minőségbiztosítása rendszer bevezetéséhez kapcsolódóan, javasoljuk minőségi díj bevezetését a bölcsődei szolgáltatások körében, amely nemcsak a legjobbakat, „nyerteseket" ismeri el, hanem biztonságos, támogató környezetben segíti az önfejlesztésre való igény kialakítását, valamint benchmarking meghonosításával az egymástól tanulás lehetőségét is megteremti.

4.5. Finanszírozási anomáliák felszámolása, a rendszer igazságosabbá tétele

A jelenlegi finanszírozási rendszer sajátosságaiból származó anomáliák felszámolása: a bérfeszültség megszüntetése az intézményi és a családi bölcsődei, azonos képzettségű munkavállalók között, az éves leállás finanszírozásának rendezése, a térítési díj plafon eltörlése. Szükséges a szektorsemleges finanszírozás rendszerének megteremtése. Ezen kívül a társadalmi vállalkozásként nyújtott szolgáltatások esetében a költségvetési intézményi működés elvárásainak megszüntetése, az „ésszerű nyereség" alkalmazásának elfogadása.

4.6. Hátránykompenzáció, esélyegyenlőséget növelő finanszírozási gyakorlat kialakítása

Javasoljuk egyrészt keresletoldali finanszírozási eszköz (voucher rendszer) bevezetését, amelyben az állami támogatás közvetlenül az ellátásra jogosult gyermekhez, illetve a családhoz kapcsolódik (differenciált mértékben), és a család a támogatást az államilag elismert és minőségbiztosítási feltételeknek megfelelő bölcsődei szolgáltató igénybevételére használhatja fel. Másrészt elkerülhetetlen, hogy a költségvetési támogatás is figyelembe vegye a fenntartó és/vagy család erőforrásait és a hátrányos helyzetű térségekben működődő és/vagy rosszabb anyagi helyzetű gyermekek ellátása esetében, kompenzálja az alacsonyabb összegű térítési díj alkalmazását. Így a bölcsődei szolgáltatások ismét vissza tudnak térni a gyökereikhez, és a társadalmi egyenlőtlenségek felszámolásának hatékony eszközei lehetnek.

4.7. A napközbeni gyermekfelügyelet működésének támogatása

Javasoljuk a 2017. évi reform áldozatává vált napközbeni gyermekfelügyelet állami költségvetéssel történő ismételt támogatását. Ezzel kapcsolatban a MACSKE 2019-ben már készített egy komplex és átfogó szakmai koncepciót. A legfontosabb javaslatunk, hogy a leginkább rászoruló - például fogyatékossággal élő gyermeket nevelő vagy krízishelyzetben lévő - családoknál állami költségvetési finanszírozással működhessenek napközbeni felügyeletet biztosító szolgáltatások (például Fecske szolgáltatás). Itt is kiváló eszköz lehetne egy voucher rendszerű finanszírozás, amely megrendelői státuszba hozná a depriválti családokat és amely differenciált módon lenne képes biztosítani a finanszírozást a szükségleteknek megfelelően.